

A KÁNTORKÉPESÍTÉS SZABÁLYOZÁSA

- I. A kántorképesítés fokozatai
- II. A kántorképesítő vizsgák
- III. A kántorképzés tananyaga és a kántorképesítés vizsgaanyaga

Fót, 2022. december 1.

I.

A kántorképesítés fokozatai (SzMSz alapján)

1. SEGÉDKÁNTORI BIZONYÍTVÁNY

A segédkántori bizonyítvány tanúsítja, hogy a vizsgázott

- képes alkalmanként ellátni a kántori feladatokat;
- manualiter kíséreni tudja az ismertebb korálokat;
- járatos annyira az istentiszteleti életben, hogy előzetes készüléssel helytálljon helyettes kántorként.

2. KÁNTORI BIZONYÍTVÁNY

A kántori bizonyítvány tanúsítja, hogy a vizsgázott

- alkalmas a folyamatos kisegítő kántori szolgálatra;
- jártas a pedáljátékkal erősített korálkíséretben;
- pedálos orgonaművekkel is képes szolgálni az istentiszteleti alkalmakon;
- ismeri az énekeskönyvi énekeket;
- énekhanggal is képes vezetni a gyülekezet énekét.

3. KÁNTORI OKLEVÉL

A kántori oklevél tanúsítja, hogy a vizsgázott

- önállóan és folyamatosan képes ellátni orgonista-kántori feladatokat;
- mind az énekkíséretben, mind az orgonaművek területén képes egyedül is gyarapítani tudását;
- tájékozott az evangélikus rendtartások területén;
- hivatalos énekeskönyveinkben szereplő valamennyi korálunkat ismeri;
- alapismereteket szerzett a harmonizációs feladatokban;
- jártassága van az orgona szerkezetének áttekintésében;
- képes kisebb kórusvezetői feladatokra is.

II.

A kántorképesítő vizsgák (SzMSz alapján)

A hallgatók képesítő vizsga keretében bizonyítják felkészültségüket az egyházzenei szolgálatra. A vizsgára való jelentkezésnek nem előfeltétele a tanfolyamokon való részvétel, de a vizsgáztató tanárokkal minden vizsgára jelentkezőnek előzetesen egyeztetni javasolt. A vizsgákra a vizsga időpontja előtt legalább egy hónappal be kell jelentkezni.

A vizsgaanyagot – az alább megadott tananyag és vizsgaanyag, valamint az öt évtizedes hagyományok figyelembevételével – a vizsgáztató tanárok állítják össze, s egyeztetik az igazgatóval.

A kántorképzés tananyaga és a kántorképesítés vizsgaanyaga szükség szerint évente felülvizsgálható és változtatható.

A vizsgabizottság legalább két főből áll (elnök, tag/tagok), a bizottság elnöke diplomás egyházzeneész, orgonaművész vagy himnológus lehet. A vizsgabizottságot az igazgató hívja meg, szükség esetén maga is tagja a bizottságnak. A vizsgabizottság feladata a vizsgaanyag színvonalának ellenőrzése, a vizsgázók értékelése. A bizottság tagjait az egyes tárgyakból vizsgáztató tanárok tájékoztatják a végzett munkáról, a kitűzött célokról, valamint a nem nyilvános vizsgák eredményeiről.

A teljesített vizsgákról a vizsgáztató tanárok naplót vezetnek, e tevékenységüket az intézet titkára ellenőrzi. A kiadott bizonyítványokról és oklevelekről a titkár külön naplót vezet, amelyet a vizsgáztató tanárok írnak alá. Az okleveleket a vizsgabizottság tagjai és az oktatók is hitelesítik aláírásukkal.

III.

A kántorképzés tananyaga és a kántorképesítés vizsgaanyaga a kántorképző tanfolyamok tantárgyai és a három képesítési fokozat szerint tagolva

HARMÓNÍUM- ÉS ORGONAJÁTÉK

Általánosan ajánlott, hogy a hallgató ismerje, megtanulja azokat az énekeket, amelyeknek a feldolgozását, kíséretét játssza; illetve fordítva: azokat a gyakorlatokat tanulja, amelyek alapéneket ismeri. Ezért a hallgatónak legyen saját korálkönyve:

Evangélikus korálkönyv

- az Evangélikus énekeskönyvhöz és a Gyülekezeti liturgikus könyvhöz,
Luther Kiadó, Budapest, 2013

(a továbbiakban *Korálkönyv*).

1. Segédkantori bizonyítvány - Harmóniumjáték

- a) Technikai gyakorlatok: *Zalánfy Aladár Az orgonajáték művészete* I. kötetéből (egybekötve a *Koráliskola* I. kötetével)
- b) *Fasang Árpád Koráliskola* I. kötetének darabjai
- c) Száz korál manualiter a *Korálkönyvből*
- d) Hat-nyolc manualiter korálelőjáték a javasolt gyűjteményekből
 - *Koráliskola* II. kötet
 - *Korálelőjátékok az Evangélikus énekeskönyv énekeihez*, Luther Kiadó, Budapest, 2015
 - a kántorképző honlapján található művek

Vizsgaanyag:

A) Egy szabadon választott korálelőjáték és korálja

B) A vizsgabizottság által – a száz korált tartalmazó benyújtott listából – választott korálok játszása manualiter

2. Kántori bizonyítvány - Orgonajáték

- a) Technikai gyakorlatok: *Pedáliskola* (intézeti összeállítás)
Ezenkívül ajánlott megismerni *Zalánfy Aladár Az orgonajáték művészete* II. kötetét, ebből használhatók a pedálszólo gyakorlatok a 82. számig, illetve a rövid előadási darabok is.
- b) Száz korál pedállal a *Korálkönyvből*; valamint a fontosabb énekverses rendek kíséretei
Legyen törekvés arra, hogy a hallgató az énekeket
 - egyszerű intonációval vezesse be,
 - az istentiszteleti funkciójuknak megfelelő tempóban, karakterrel és artikulációval játssza,
 - az orgonálással egy időben énekelve is képes legyen vezetni (ez szinte automatikusan megteremti a helyes levegővételt és a jó tempót).
- c) Öt könnyebb pedálos korálelőjáték a javasolt gyűjteményekből
 - *Koráliskola* II. kötet
 - *Achtzig Choralvorspiele*
 - *Korálelőjátékok az Evangélikus énekeskönyv énekeihez*, Luther Kiadó, Budapest, 2015
 - vagy ezek nehézségi szintjén lévő más korálelőjátékok (pl. a kántorképző kottatárában található gyűjtemények, szerzői (össz)kiadások: J. G. Walther, Gárdonyi Zoltán, Sulyok Imre)
- d) Három-öt könnyebb pedálos szabad orgonamű a javasolt gyűjteményekből
 - a kántorképző kottatárában található gyűjtemények, szerzői (össz)kiadások (pl. *Freie Orgelstücke alter Meister*, D. Buxtehude, J. Pachelbel, J. L. Krebs, C. Franck)

Vizsgaanyag:

A) Egy szabadon választott pedálos korárelőjáték és korálja

B) A vizsgabizottság által – a száz korált tartalmazó benyújtott listából – választott korálok vagy énekverses rend játszása pedállal

3. Kántori oklevél – Orgonajáték

a) Technikai gyakorlatok:

Ajánlott megismerni *Zalánfy Aladár Az orgonajáték művészete* II. kötetét, ebből használhatók a pedálszóló gyakorlatok a 118. számig, illetve a rövid előadási darabok is.

b) A *Korálkönyvből* a következő kíséretetek pedállal:

– EÉ 1–13 énekverses rendek,

– EÉ 40–527 korálok,

– GyLK 790–824 korálok (*Verses gyülekezeti énekek*),

– a tananyag bővítéséhez jól használható még: a Himnusz és a Szózat kísérete,
GyLK 618–629 énekverses rendek,
GyLK 671–781 zsoltárok.

A hallgató legyen képes az énekeket

– intonációval bevezetni,

– az istentiszteleti funkciójuknak megfelelő tempóban, karakterrel és artikulációval játszani,

– az orgonálással egy időben énekelve is vezetni.

c) Öt nehezebb pedálos korárelőjáték a javasolt gyűjteményekből

– *J. S. Bach Orgelbüchlein*

– *Achtzig Choralvorspiele*

– *Korárelőjátékok az Evangélikus énekeskönyv énekeihez*, Luther Kiadó, Budapest, 2015

– a kántorképző kottatárában található gyűjtemények, szerzői (össz)kiadások
(pl. *J. G. Walther, J. Pachelbel, D. Buxtehude, J. S. Bach, J. L. Krebs, F. Mendelssohn, S. Karg-Elert, Gárdonyi Zoltán, Sulyok Imre*)

d) Három nehezebb pedálos szabad orgonamű a javasolt gyűjteményekből

– *J. S. Bach Nyolc kisprelúdium és fúga*

– a kántorképző kottatárában található gyűjtemények, szerzői (össz)kiadások
(pl. *Freie Orgelstücke alter Meister, D. Buxtehude, J. S. Bach, J. Pachelbel, J. L. Krebs, F. Mendelssohn, C. Franck, Liszt Ferenc*)

Vizsgaanyag:

A) Egy szabadon választott prelúdium és fúga

(a *Nyolc kisprelúdium és fúga* nehézségi szintjén)

B) Egy szabadon választott korárelőjáték

(az *Orgelbüchlein* nehézségi szintjén)

A két műből az egyik J. S. Bach kompozíciója legyen.

Célszerű, ha a két darab karaktere, technikája különböző

(pl. ha a prelúdium virtuózabb, a korálfeldolgozás nyugodtabb tempójú, díszített cantus firmusra épülő).

C) A vizsgabizottság által – a 3. b) pontban közölt teljes anyagból –

választott korálok és/vagy énekverses rend kísérése: bevezetése intonációval és játszása pedállal; legalább egy ének a GyLK-ból választva

ÉGYHÁZI ÉNEK

Általánosan ajánlott, hogy a hallgató ismerje, megtanulja azokat az énekeket, amelyeknek a feldolgozását, kíséretét játssza; illetve fordítva: azokat a gyakorlatokat tanulja, amelyek alapéneket ismeri. Ezért a hallgatónak legyenek saját énekeskönyvei:

Evangelikus énekeskönyv,
Luther Kiadó, Budapest, 2006/2009 stb. (a továbbiakban EÉ)
és Gyülekezeti liturgikus könyv,
Luther Kiadó, Budapest, 2007 (a továbbiakban GyLK).

1. Segédkántori bizonyítvány

a) Száz eredeti dallamos ének ismerete az EÉ-ből és a GyLK-ból; ebből ötven ének az első versszakkal könyv nélkül.

b) A GyLK liturgikus dallamai közül a rezponzóriumok (231. és 243. oldal) és a *Nunc dimittis* (783. szám; 484–485. oldal) éneklése kottából.

Vizsgaanyag:

A fenti énekanyagból a vizsgáztató által kijelölt énekek eléneklése: kettő kottából, kettő kotta nélkül.

Liturgikus dallam éneklése a GyLK-ból.

2. Kántori bizonyítvány

a) Kétszáz eredeti dallamos ének ismerete az EÉ-ből és a GyLK-ból; ebből száz ének az első versszakkal könyv nélkül.

b) Az első és nyolcadik zsoltártónus ismerete; ilyen zsoltárok éneklése antifónával a GyLK-ból (*Zsoltárok* fejezet 668–779 közül).

Vizsgaanyag:

A fenti énekanyagból a vizsgáztató által kijelölt énekek eléneklése: kettő kottából, kettő kotta nélkül.

Zsoltár éneklése antifónával a GyLK-ból.

3. Kántori oklevél

a) Minden ének ismerete és éneklése az EÉ-ből és a GyLK-ból.

(I.) Könyv nélkül az első versszakkal:

– az EÉ-ből minden eredeti dallamos ének,

– a GyLK-ból minden eredeti dallamos ének a *Verses gyülekezeti énekek* fejezetből: 790–824 közül 24 tétel.

(II.) Kottából:

– a GyLK-ból a zsoltárparafrázisok a *Zsoltárok* fejezetből: 671–781 közül 30 tétel,

– az EÉ-ből és a GyLK-ból mindegyik ének bármelyik versszakkal.

b) Az összes zsoltártónus ismerete;

zsoltárok éneklése antifónával a GyLK-ból (*Zsoltárok* fejezet 668–779).

Vizsgaanyag:

Az eredeti dallamos énekanyagból a vizsgáztató által kijelölt négy ének eléneklése kotta nélkül (illetve zsoltárparafrázis kottából).

Két nem eredeti dallamos ének eléneklése énekeskönyvből, több versszakkal.

Zsoltár éneklése antifónával a GyLK-ból.

A vizsgaanyag az elérendő célt tűzi ki. Rendszeres óralátogatás és aktív részvétel esetén a formális vizsga helyett az órai munka értékelése adhatja az első és második képesítési fokozat érdemjegyét.

A kántori oklevél fokozatnál kötelező a vizsga.

SZOLFÉZS ÉS ZENEELMÉLET-ÖSSZHANGZATTAN

1. Segédkantori bizonyítvány

Kottaismeret: violin- és basszuskulcs, ABC-s hangok, szolmizáció. Hangközök éneklése, hallás után felismerése és lejegyzése. Egyszerűbb ritmusok kopogása és hallás utáni írása.

Dúr és moll hangsor; előjegyzések négy keresztig, négy béig. Hármashangzatok éneklése, hallás után felismerése és lejegyzése.

Vizsgaanyag:

Hangközök hallás utáni felismerése és lejegyzése.

Egyszerű dúr vagy moll dallam lapról olvasása.

Hármashangzatok hallás utáni felismerése és lejegyzése.

2. Kántori bizonyítvány

Egyszerű dallamok írása hallás után. Modális hangsorok. Egy kvint és parallel kitéréses dallamok olvasása szolmizálva.

Hármashangzatok és -fordítások, valamint domináns szeptim éneklése, hallás után felismerése és lejegyzése.

Egyszerű mű önálló elemzése kotta alapján: benne a hangközök és hármashangzatok felismerése.

A négyszólamú szerkesztés szabályai. Hármashangzatokból és -fordításokból képzett zárlatok elemzése, írásban való összefűzése, hallás utáni felismerése és diktálás után játszása zongorán.

Vizsgaanyag:

Egyszerű dallam hallás utáni lejegyzése.

Modális hangsorok felismerése énekeskönyvi példák alapján.

Hármashangzatok és -fordítások hallás utáni felismerése és lejegyzése.

A vizsgáztató által adott számozott basszus írásbeli kidolgozása.

Diktált zárlat játszása.

3. Kántori oklevél

Négyeshangzatok és -fordítások éneklése, hallás utáni felismerése és lejegyzése.

Négyszólamú szerkesztés: négyeshangzatok és megfordításaik elemzése, írásban való összefűzése, hallás utáni felismerése és diktálás után játszása zongorán.

Egyszerű harmonizálások készítése.

Klasszikus korálharmonizálások harmóniai elemzése, az elemzéshez szükséges alterációk, modulációk és figurációk ismerete.

Vizsgaanyag:

Alaphelyzetű négyeshangzatok hallás utáni felismerése.

A vizsgáztató által megjelölt korál elemzése.

Adott számozott basszus írásbeli kidolgozása.

Egyszerű dúr-moll dallam zárlati harmonizálásának játszása.

A vizsgaanyag az elérendő célt tűzi ki. Rendszeres óralátogatás és aktív részvétel esetén a formális vizsga helyett az órai munka értékelése adhatja az első és második képesítési fokozat érdemjegyét.

A kántori oklevél fokozatnál – felmentés esetét kivéve – kötelező a vizsga.

Egyéni elbírálás alapján az óralátogatás és vizsga alól felmentés adható, ha a hallgató zeneművészeti szakközépiskolában vagy főiskolán legalább három éve ilyen képésben részesül, és a tárgyakból jeles vagy jó érdemjegyet szerzett.

KARVEZETÉS

A karvezetés-oktatás célja, hogy a hallgató megszerezze a legszükségesebb alapokat ahhoz, hogy kórusvezetői feladatokat lásson el a gyülekezetben. Az oktatásban az orgonista hallgatók vesznek részt.

A karvezetés-oktatás keretében elvárás, hogy a hallgató

- a) a tantárgy hallgatói kórusának tagjaként élményszerűen megismerkedjen legalább húsz egyházi használatra szánt – betaníthatósági, kartechnikai, intonációs szempontból könnyebb – kórusművel, továbbá legalább öt nehezebb kórusmű rövidebb részletével;
- b) készségi fokon elsajátítsa a páros és páratlan ütemek általánosságban elfogadott főbb ütemrajzainak mozgásirányát;
- c) ismerje a semleges kéztartás, az ütősík, az ütési ablak logikáját s az attól eltérés funkcionális szerepét;
- d) gyakorlatot szerezzen a megismert kórusművek (műrészletek) elindításának, a belső szólamok indításának, a szólamok, illetve a mű lezárásának kartechnikai változataiban;
- e) gyakorlatot szerezzen istentiszteleteken használható kórustételek betanításában a Karénekeskönyv I–III. kötetek nehézségi szintjén, jártassá váljon a kottaképtől eltérő zenei jelenségek felismerésében és kijavításában;
- f) ismereteket szerezzen a gyülekezeti kórusélet szervezésének főbb gyakorlati feladatairól.

A karvezetési gyakorlat megszerzésének módjai:

- a) karvezetés órák a nyári tanfolyamokon, kargyakorlat a tanfolyami kórusal;
- b) karvezetés órák a téli tanfolyamon, kargyakorlat a tantárgy hallgatóinak kórusa, valamint a Mandák kórus közreműködésével;
- c) segédkarvezetői tevékenység diplomás karvezetővel rendelkező énekkarban.

3. Kántori oklevél

A karvezetés vizsga letételéhez legalább két év – a kórusvezető által igazolt – karénekesi gyakorlat szükséges. A vizsgán be kell mutatni a képzés során elemző módon is megismert kórusművek listáját.

Vizsganyag:

Szabadon választott négyszólamú homofón és két-háromszólamú polifón kórustétel vezénylése.

A vizsgajegy kialakításába a kargyakorlatokon végzett betanítói tevékenység és a vizsgadarabok megszólaltatásának zenei színvonala egyaránt beleszámít.

A karvezetés vizsgákat elsődlegesen a nyári tanfolyami kórusokon, illetve a téli tanfolyamok idején a Mandák kórus segítségével lehet teljesíteni.

A karvezetés vizsgát – indokolt esetben – a vizsgázó saját énekkarával is teljesítheti. Ebben az esetben a vizsgabizottság – vagy az általa megbízott bizottsági tag – vesz részt a hallgató által megszervezett énekkari szolgálaton (hangversenyen vagy istentiszteleten).

Egyéni elbírálás alapján az óralátogatás alól felmentés adható, ha a hallgató zeneművészeti főiskolán karvezetés, egyházzene vagy ezzel rokon szakon legalább két éve ilyen képzésben részesül, és a tárgyból jeles vagy jó érdemjegyet szerzett.

ISTENTISZTELET-ISMERET – LITURGIKA

3. Kántori oklevél – vizsga a megadott anyag alapján

a) Az istentiszteleti rendekről és liturgikus műfajokról

(I.) Az EÉ istentiszteleti rendjei: 10–30. oldal

(II.) A GyLK magyarázó szövegei

[A Gyülekezeti liturgikus könyv felépítése: 7–15. oldal]

A vasárnapi és ünnepnapos istentiszteletek rendjei: 19–32. oldal

A liturgikus szövegek ismerete, a liturgikus istentisztelet rubrikái: 33–54. oldal

Az énekverses istentiszteleti rend rubrikái: 55–60. oldal

A liturgikus tételeket helyettesítő énekversekről: 64. oldal

A zsoltározó istentiszteletekről; felépítés és rubrikák: 226–250. oldal

A himnuszokról: 291. oldal

A zsoltározásról: 305–306. oldal

Az egyéb liturgikus tételekről: 483. oldal

Az ünnepenkénti és heti énekrendről: 567. oldal

(III.) Az *Énekkincstár – Evangélikus énekeink kézikönyve* (Luther Kiadó, Budapest, 2017) című kötetből

Istentiszteleti rendek és áhítatformák: 32–37. oldal

A zsoltárokról: 123–130. oldal

A kötet az intézet könyvtárából kölcsönözhető.

b) Az egyházi évről

Hafenscher Károly Liturgia című könyvének (Luther Kiadó, 2010) *Ünnepek – egyházi esztendő* fejezete: 296–412. oldal.

Ebből a 297–333. oldal a téma általános áttekintése, utána következik az egyes vasárnapok és ünnepnapok részletes bemutatása (áttekintést ad arról a jelentős szervező erőről, amely nagymértékben meghatározza istentiszteleti életünket). A 408–411. oldal összefoglalás.

A kötet az intézet könyvtárából kölcsönözhető.

ÉNEKISMERET – HIMNOLÓGIA

3. Kántori oklevél – vizsga a megadott anyag alapján

Az *Énekkincstár – Evangélikus énekeink kézikönyve*
(Szerkesztette Ecsedi Zsuzsa; Luther Kiadó, Budapest, 2017) című kötetből

I. Ismerjük meg énekeskönyveinket!

Hivatalos énekeskönyveink: 23–32. oldal

Himnuszok és liturgikus tételek: 37–38. oldal

II. Ismerjük meg énekeinket!

Idővonalak: 43–47. oldal

(1) A *Kirchenlied* korszakai közül: középkor, reformáció, ortodoxia, pietizmus, racionalizmus, éneklési mozgalom (énekreform), ökumenikus törekvések ismerete

A felsorolt énekszerzők azonosítása a megfelelő korszakokkal

A felsorolt énekeskönyvek létének, korszakhoz tartozásának ismerete

(2) A *gyülekezeti énekek* korszakai

A felsorolt énekszerzők azonosítása a megfelelő korszakokkal

A felsorolt énekeskönyvek létének, korszakhoz tartozásának ismerete

A német korál születése és virágkora: 49–64. oldal (Luther–Gerhardt)

A régi magyar gyülekezeti ének: 70–84. oldal

A pietizmus és a felvilágosodás énekei: 84–87. oldal

Az északi evangélikus és angolszász énekek: 87–90. oldal

A Transcius: 90–91. oldal

A 19–20. század énekei: 92–93. és 105–109. oldal

III. Imádkozzunk zsoltárokkal!

Zsoltárparafrázisok: 130–131. oldal

Genfi zsoltárok: 142–143. oldal

A kötet az intézet könyvtárából kölcsönözhető.

ORGONAIMERET

3. Kántori oklevél – vizsga a megadott anyag alapján

Az orgonaismeret tanárának meghatározása szerint

vagy Trajtler Gábor *Orgonaismeret* (EHE egyházzenei tanszék, 2000) jegyzete.

A készüléshöz rendelkezésre áll még Kémenczy Antal nagyobb terjedelmű *Orgonaismeret* jegyzete is (2009).

Trajtler Gábor jegyzete az intézetben megvásárolható.

Kémenczy Antal jegyzete a <http://kantorkepzo.lutheran.hu/> oldalról letölthető.

A liturgika és himnológia tantárgy oktatása a nyári és téli tanfolyamok közös óráin történik. Ezenkívül a vizsgára való készüléshöz a fent felsorolt írásos anyagok adnak segítséget. A sikeres vizsga érdekében az elméleti tárgyak vizsgái előtt a vizsgáztató tanárok konzultációs lehetőséget kínálnak a hallgatóknak.